

Dragoste, sexualitate și Taina Cununiei

Traducere din limba engleză de
Ştefan Voronca

EDITURA EGUMENIȚĂ
2017

1. Dragoste și sexualitate după chipul dragostei dumnezeiești

Introducere

Dragostea sexuală are multe fețe, implicând multe experiențe, atitudini și relații. În capitolul de față nu voi trata noțiuni specifice binecunoscute precum afecțiunea (*storge*), prietenia (*philia*), iubirea (*agape*) și *eros*, care tind să fie considerate ca noțiuni distințe, standardizate. Capitolul se va concentra pe dragoste înțeleasă ca forță vitală, păstrată din firea umană². Capitolul ce urmează analizează taina iubirii având în vedere Taina Căsătoriei sau privită din perspectiva acesteia.

---

² Primele două capitole din această carte au apărut și în versiuni anterioare, în: *The Scottish Journal of Theology* 40,3 (1987) și *Studia Liturgica* 19,1 (1989). Ele însă au fost revizuite substanțial pentru a fi publicate aici. Aduc aici mulțumiri d-lui J. Perkins pentru sugestiile utile făcute pentru acest capitol. Fiul meu, Alexander, a avut bunăvoie înțe de a-l corecta. Pentru o analiză amănunțită a dragoștei, vezi C. S. Lewis, *The Four Loves* (Glasgow, 1960)[trad. rom. *Cele patru iubiri*, Ed. Humanitas, 2012].

Obârșia dumnezeiască a dragostei

Respect pentru oameni și cărți

Creștinismul afirmă că dragostea e cea care întemeiază lăuntrul nostru, ființa interioară. Dumnezeul Treimic este un Dumnezeu al relațiilor personale. Există o reflectare a acestei iubirii dumnezeiești în iubirea omenească, o relație lăuntrică, intimă care unește „îndrăgostitul/a și cel/cea iubit/ă, și dragostea care se revarsă de la unul la altul”³. Atunci când Sf. Ioan Evanghelistul spune că *Dumnezeu dragoste este* (*1 Ioan 4, 8.16*), dragostea este înțeleasă ca o realitate ontologică, inerentă atât persoanei lui Dumnezeu, cât și celei umane, care este creată după chipul lui Dumnezeu. Frumusețea și libertatea umanității, notează Nikolai Berdiaev, este Însuși Dumnezeu. Unii poeti din secolul al XIX-lea, de pildă Robert Browning, vorbesc de dragoste ca identică cu sfintirea. Iar în secolul acesta, gânditori ruși ca V. Rozanov au dezvoltat un fel de mistică a dragostei sexuale strâns legată de Dumnezeu, sau chiar ca pe un mod de legătură cu Dumnezeirea. Dumnezeu-Treime este arhetipul dragostei noastre. Dumnezeu „cauzatorul tuturor..., prin erosul frumos și bun pentru toți, pentru covâr-

³ Aceasta e viziunea psihologică a Treimii, pe care o găsim în lucrarea lui Augustin, *On the Trinity (Despre Sfânta Treime)*, Cartea a VIII-a, cap. 10. Vezi colecția *Nicene and Post-Nicene Fathers* (Grand Rapids, 1956), p. 124.

sirea bunătății iubitoare (erotice), ieșe afară din sine... spre toate cele ce sunt, și oarecum atras de bunătatea și iubirea și erosul său"⁴. Dumnezeu este „deplinătatea iubirii erotice”⁵. „Iar această dragoste deplină este cea care L-a mișcat pe Dumnezeu să creeze umanitatea după chipul și asemănarea Sa”⁶. „Ca iubitor, El creează; iar ca iubit, El atrage pe toți la El”⁷. „Ca un îndrăgostit nebun, El dorește după iubitul său suflet omeneșc”, zice Nil⁸. În aceasta este dragostea, nu fiind că

⁴ [Sf.] Dionisie [Areopagitul], *On the Divine Names* 4, 12, PG 3.712AB. [trad. rom. Pr. Dumitru Stăniloae, *Opere, Despre Numele divine*, Ed. Paideia, 1996, pp. 150-1]. Trad. engl. diferă puțin în ultima parte, redând așa: „... [and approaches humanity], burning with great goodness and love and eros/...” („[și vine spre umanitate] arzând cu multă bunătate și dragoste și eros”).

⁵ Dionisie, *Ibid*, 4, 12-14, PG 3.709BC și [Sf.] Maxim [Mărturisitorul], *Scolii la Numirile Dumnezeiești*, 4, 17, PG 4.269CD. Engl. orig.: „the fullness of erotic love”. În trad. rom., în tot capitolul despre eros citat nu s-a putut găsi expresia perfect echivalentă cu cea din engleză, însă, în acest sens, Sf. Dionisie, în legătură cu Dumnezeu, înțeles ca eros suprem, mai oferă două numiri, și anume faptul că este „extatic, nelăsând pe cei îndrăgostiți să fie ai lor, ci ai celor de care sunt îndrăgostiți”, și „râvnitor, ca bogat în erosul lui bun față de cele ce sunt și ca Cel ce stimulează râvna dorinței de dragoste...” (trad. cit. pp. 150-1).

⁶ Maxim, *op. cit.*, IV.10, PG 4.261B [trad. rom. pp. 193-4].

⁷ Maxim, *Ambigua, Cuvânt despre Fiul*, PG 91.1260-1. Cf. și Dionisie, *op. cit.*, IV, 10, PG 3.705-8 [trad. rom. p. 149].

⁸ *Epistola 169*, PG 79.464A.

noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi (1 Ioan 4, 10).

Dragostea omenească, pentru bărbat, sau femeie, poate lua chipul unei slăvite iubiri dumneziești. Atât și nimic mai mult. Calea creștină a vieții este marcată de acest paradox izbitor: Dumnezeu se apropiе de cineva chiar dacă acesta se asemănă cu Dumnezeu în cel mai mic grad cu putință. Smerenia dă putere pentru a iubi. Prin recunoașterea propriilor limite, omul devine capabil să le transcendă. „*Etiam peccata*”, zice Augustin, „chiar prin păcatele noastre”, mai exact, prin slăbiciunea noastră, suntem conduși către desăvârșire. Ne curățim prin foc (*cf. Psalmi 65, 12*). Slăbiciunea, boala, neajunsurile ne împing către Dumnezeu, care Însuși voiește ca *toți oamenii să se măntuiască* (*1 Timotei 2, 4*). *Mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele* (*Psalmi 22, 7*), că în veac e mila Lui (*Psalmi 135*). Încă din perioada primară, Biserica a trebuit să se hotărască dacă aici, pe pământ, era menită a fi comunitatea celor nedesăvârșiți, și totuși a ființelor umane întregi, indivizibile, sau un fel de muzeu a unor oameni religioși degenerați, imposibil de descris. Nu a ales opțiunea din urmă. A înțeles bine semnificația profundă a păcatului și eșecul dezvoltării umane firești, integrale.

Din nefericire, o bună parte din discursul nostru asupra dragostei sexuale nu este atât de mult alterat de idei greșite (și practici) cât de o disociere, o ruptură a sensibilității, o disecție a

vieții, unde activitatea fizică este despărțită de viața duhului, sau viața duhului este despărțită de experiența trupească. De unde *eros*-ul apare ca o formă degradată a dragostei, dacă nu cumva chiar opusul ei direct. Cu toate acestea, dorința de iubire este o energie spirituală latentă, o forță înnăscută dată de Dumnezeu, înrădăcinată în însăși viața dumnezeiască. A ajunge la înțelegere cu sexualitatea este în mare măsură o chestiune de recunoaștere a faptului că aceasta este legată de Dumnezeu, de cele mai adânci și mai creatoare aspecte ale firii umane. Dumnezeirea îmbrățișează toată creația, ceea ce presupune relația lui Dumnezeu cu lumea întreagă: cu soarele, cu zăpada, cu vântul și ploaia și cu orice alt element al lumii create. Există în trup o frumusețe, un ecstaz, precum și trupul lumii.

Dragostea ca eros

Eros-ul, sau sexualitatea, a devenit astăzi o simplă distracție a vieții, printre altele, determinat de pofta simțurilor. Atunci când cuiva îi este foame, mănâncă; când cuiva îi este sete, bea; iar când cineva simte un imbold sexual, se comportă precum voiește. Dar aceasta duse pur și simplu la trivializarea sexului, iar sexul trivial slujește la dezumanizarea personalității.

Exercitarea puterilor sexuale implică întreaga noastră personalitate, nefiind doar o simplă

funcție a organismului biologic. Implică de asemenea personalitate unei alte ființe umane. Dragostea presupune deschiderea față de celălalt. Toți avem nevoie de alții, fie la modul fizic, emoțional sau intelectual. Avem nevoie de ei în orice facem – chiar și pentru a ne naște. Avem nevoie de ei dacă urmează să cunoaștem ceva – chiar pe noi însine. Nicio ființă umană nu e o insulă: căci *nu este bine să fie omul singur* (*Facerea* 2, 18). Iată ceea ce dă o simțire a libertății în experiența sexuală, a naturaleței divine și a desfășării de celălalt, chiar dacă poate conține puțină deteriorării sau a distrugerii.

Adesea teologii își exprimă teama că dragostea de acest fel poate duce la idolatrie sau îngăduință prea mare cu sine, sau ambele. Această teamă poate fi explicația pentru moralismul și legalismul ce caracterizează mare parte din discursul teologic despre sex, folosind un ton extrem de solemn și onctuos. Cu toate acestea, adevărata primejdie nu stă atât de mult în faptul că îndrăgostiții ar putea să se idolatrizzeze unul pe altul, ci în aceea că ei ar putea să idolatrizzeze dragostea însăși mai vârtos decât pe cel/a iubit/ă, și astfel să-și construiască un sistem autonom, un fetișism. E adevărat, e o ispătă să idolatrizezi cealaltă persoană, dacă acea altă persoană (soț, soție, părinte sau un prieten) se preface într-un substitut al lui Dumnezeu, un „concurrent [potrivnic, n. tr.]” față de Dumnezeu, în mod auto-

nom (cf. *Luca* 14, 26). Cu toate acestea, adevărata natură a dragostei este să se depășească pe sine, să se miște dincolo de sine și într-un mod mai presus de persoana iubită. Scriind în veacul al V-lea, Dionisie Areopagitul se folosește de cuvântul *eros* pentru a descrie această mișcare, căci exprimă ideea de „*ecstaz*”, de transcendentă de sine (literal, termenul grecesc implică ideea de „așezare în afară” sau „a fi în afara” sinelui)⁹. E evident că Dionisie încearcă să respingă posibilele obiecții la ideea de eros aşa cum era percepută printre moraliștii vremii sale¹⁰. Cu toate acestea insistă asupra ei. Ulterior, Maxim Mărturisitorul înfățișează întregul univers ca pe unul care răspunde în chip erotic lui Dumnezeu, ca angajat într-un dialog erotic nesfârșit cu Dumnezeu.

Este semnificativ faptul că Scriptura înfățișează istoria ca o înfăptuire dinamică a unei relații de dragoste: „poporul ales” a lui Dumnezeu din Vechiul Testament era mireasa lui Dumnezeu, chiar dacă în timp devinea credincioasă sau necredincioasă. În chip asemănător, dragostea, *eros-ul*, e un indice al cunoașterii. A cunoaște înseamnă mai puțin a consemna elemente de in-

⁹ *Despre numele divine* 4, 12, PG 3.709B [trad. rom. cit. pp. 150-1].

¹⁰ Despre aceste obiecții a se vedea mai multe în capitolul citat mai sus, unde Sf. Dionisie aduce argumente îndestulătoare.

formație, cât mai cu seamă a participa, a (te) împărtăși personal (de), a te deschide iubitor către obiectul cunoașterii.

În acest sens, Sf. Pavel vorbește de cunoașterea dumnezeiască ca o experiență de la persoană la persoană (*1 Corinteni* 13, 12), prin care omul care a cunoscut pe Dumnezeu, sau care mai degrabă a fost cunoscut de Dumnezeu (cf. *Galateni* 4, 9).

Vorbind de dragostea omenească, trebuie să recunoaștem că viața este plină de oameni care sunt profund răniți, într-o infinitate de chipuri, printre care se includ și cele ale dragostei, cu deosebire cele ale dragostei sexuale. Nu știm dacă rănilor sau paguba puteau fi evitata întotdeauna. Singurele mijloace prin care cineva se poate feri de vreun joc înșelător într-o relație este de a-și păstra fidelitatea față de viziunea bărbaților și femeilor credincioși statutului lor, în integralitatea și libertatea lor. Aceștia nu vor reuși să facă aceasta printr-o cale precum aşa-zisa „întoarcere la natură”, fie în sensul Rousseau-ist sau în forma tendinței contemporane de „eliberare” sexuală. Ei își vor dobândi adevărata natură și vor fi eliberați dacă vor accepta o viziune asupra sexului ca o cale de transfigurare, ca o dragoste care este mai puternică decât moartea (cf. *Cântarea Cântărilor* 8, 6).

Nu trebuie insistat prea mult ca să înțelegem că pierderea simțului relației directe, personale de dragoste dintre un bărbat și o femeie duce la

înțelegere defectuoasă a acesteia și, desigur, la distrugerea ei. Odată cu dispariția simțului adevaratei personalități și a percepției nevoilor celuilalt partener, el/ea se transformă într-un obiect și, de aici, într-o victimă. Precum am observat deja, dragostea nu este doar o simplă satisfacere a unei dorințe. Mai presus de toate, este o dăruire de sine. Este o jertfă, al cărei arhetip este Golgota, presupunând pierderea propriei vieți pentru a o câștiga (*cf. Ioan 12, 25*). Dragostea, ca simplă poftă, ca însușire și exploatare, creează o prăpastie între bărbat și femeie, lăsându-i pe amândoi foarte singuri. Această tendință „exploatatoare” în dragoste explică sau e vinovată cel mai mult pentru degradarea femeilor, și nu numai din cauza legăturii cu lăcomia economică și consumerismul, care îmbolnăvesc societatea noastră, ci e datorată și unor medii bisericesti. Chiar Apostolul Pavel, fără îndoială pentru diverse motive, avea o viziune nu tocmai desăvârșită asupra femeilor, iar de aici, asupra căsătoriei – socotind-o o alternativă la „arderea” întru dumnezieasca dragoste. Într-o oarecare măsură aceasta e caracteristică și unor medii monahale (vezi mai jos mai multe despre monahism). Cu toate acestea, nimeni altul decât Pavel a vorbit despre trup ca templu al Duhului Sfânt (*cf. 1 Corinteni 6, 19*), stăruind asupra faptului că trupul, nu mai puțin decât mintea și sufletul, aparțin finalmente lui Dumnezeu, și-și găsesc împlinirea în El.